

THEOLOGIA BIBLICA

Pap Géza*
Kolozsvár

A γυμνός a 2Kor 5,3-ban

Γυμνός in 2 Cor 5:3.

Abstract

This study intends to wipe clean 2 Cor 5,3 from the dust of centuries. In the word by word analysis of this sentence, attention is focused especially on the lexeme γυμνός, seeking a meaning that is in accordance with the purpose of Paul and that fits the current literary context and Pauline eschatology.

Keywords: eschatology of Paul, naked (γυμνός) in 2 Cor 5:3.

A 2Kor 5,1–10 gondolati egységében a 3. verset lehet a legnehezebben értelmezni,¹ ugyanis minden szava egyenként is nehézséget támaszt, de a legtöbb vitát mégis a *mezítelen* (γυμνός) kifejezés váltotta ki.² Nem csoda tehát, hogy e versről több, egymástól eltérő és más-más következtetésre jutó magyarázat is született. De minden magyarázó, attól függetlenül, hogy az előző verseket hogyan értelmezte, előbb vagy utóbb legyőzhetetlennek tűnő nehézségbe ütközik, amikor a hosszas vívódás után megszületett fordítását a szövegkörnyezetbe próbálja beilleszteni.

Jelen tanulmányunkban szóról szóra elemezzük Pál mellékmondatát, különös tekintettel a γυμνός kifejezésre. A mondatot megpróbáljuk megtisztítani az értelmezések évszázadok alatt ráarakódott porától, és keressük a szavak azon jelentését, amely – véleményünk szerint – leginkább megfelel Pál szándékának, majd pedig megfogalmazunk egy olyan, a szövegkörnyezetbe szervesen beépülő mondatot, amelynek üzenete beleillik a páli eszkatológiába.

* Pap Géza 1954-ben született, 1978-ban befejezte tanulmányait a Kolozsvári Protestáns Teológián, és ugyanitt szerzett doktori címet 2006-ban. Kutatási területe: eszkatológia. Jelenleg a Kolozsvár-Felsővárosi Református Egyházközség lelkipásztora.

¹ Ld. pl. Ridderbos, Herman: *Paul. An Outline of His Theology*. Translated by John Richard de Witt. Eerdmans, Grand Rapids 1975, 501. Belleville, L. L.: *2 Corinthians*. IVP New Testament Commentary. Vol 8. Leicester 1995 (ad loc. 5,3).

² Ld. Harris, M. J.: *The Second Epistle to the Corinthians. Commentary on the Greek Text*. W. B. Eerdmans Grand Rapids, Michigan 2005, 385.

Szövegértelmezési kérdések

Elöljáróban néhány szövegértelmezési kérdéssel kell szembenéznünk. Az 5,3-at mondattanilag olyan mellékmondatnak kell tekintenünk, amely az 5,2 főmondatához kapcsolódik. Mivel a partikulák pontos fordítása döntő fontossággal bír, azt kell eldöntenünk, hogy nyelvtanilag milyen mellékmondatról van dolgunk. A grammatikusok egy része egységes csomagként kezeli a partikulákat, és arra hivatkozik, hogy amikor más partikula is beékelődik az *ἐἴ* és *καί* közé, az előfordulások döntő többségében a főmondat *megengedő* viszonyban van a mellékmondattal.³ Ennek fordítása: *habár, noha, jóllehet*. Ez a megközelítés azonban nehezen eredményez olyan értelmes mondatot, amely megfelelné a folytatás elvárásainak is.⁴

Mások különválasztják a partikulacsomagot, és pedig úgy, hogy az első két partikulát egységben hagyják, a *καί* kötőszót pedig leválasztják ezekről.⁵ Az így létrejött *feltételes* mellékmondat kezdő szavainak fordítása: *ha, hogyha, feltéve, ha ugyan, amennyiben*. Ez a változat azonban nagyfokú bizonytalanságról tanúskodik, sőt, azt sugallja, hogy a felöltözés ellenére is mezítelenek maradunk. A legvalószínűbbnek azt tartjuk, hogy itt *okhatározói* mellékmondatról van dolgunk, amely az 5,2-ben olvasható sóhajtozás okára mutat rá. Ebben az esetben a mondatkezdő *ἐἴ γε* partikulák fordítása: *úgy, hogy; azért, hogy; minthogy; mivelhogy*. A leválasztott *καί* kapcsolódhat az *ἐἴ* kötőszóhoz, és annak bizonytalanságát erősíti,⁶ vagy pedig fokozó hatással lehet az utána következő, participiumban álló igére is. A kérdés az, hogy melyik változattal lehet értelmezhető mondatot összeállítani.⁷

A magyarázók többségének döntése a feltételes mellékmondat mellett távolról sem oldja meg a partikulák fordítási és értelmezési nehézségeit, hiszen azt is tisztázni kell, hogy ezek kételyt, vagy pedig bizonyosságot fejeznek ki. A feltételes módot alkalmazó magyar bibliafordításokat olvasva az lehet az érzésünk, hogy az *ἐἴ γε* határozott kételkedést sugall: *ha ugyan felöltözött is mezíteleneknek nem találtatunk*.⁸ Ez a mondat azt hozza tudomásunkra: noha vágyakozunk arra,

³ Ld. Wallace, D. B.: *Greek Grammar beyond the Basics: An Exegetical Syntax of the New Testament*. Zondervan, Grand Rapids 1996, 663., 16. láb.

⁴ G. Vos ezt a lehetőséget választja, és érthetetlen mondatot hoz, tehát feladja. Vos, Geerhardus: *The Pauline Eschatology*. Eerdmans, Grand Rapids 1961, 196.

⁵ Furnish, Victor Paul: *II Corinthians*. The Anchor Bible. Volume 32A. Doubleday, New York 1984, 267. Thrall, Margaret E.: *A Critical and Exegetical Commentary on the Second Epistle to the Corinthians*. T. & T. Clark, Edinburgh 1994, 376.

⁶ Plummer, Alfred: *The Second Epistle of St Paul to the Corinthians*. A Critical and Exegetical Commentary. C. Scribner, New York 1915, 147.

⁷ A részletes mondattani elemzést ld. Ridderbos, Herman: *Paul. An Outline of His Theology*, 501. Véleménye szerint értelmezhető mondat csak az okhatározói mellékmondatról hozható létre.

⁸ Tőkés István szerint: „A 'ha ugyan' (*ἐἴ γε* – *siquidem*; *feltéve, ha ugyan*) hangsúlyt kölcsönöz a mellékmondatnak, hogy mondanivalója annál inkább kidomborodjék. A hívőknek vágyakozniuk kell arra, nehogy mezítelennek találtassanak.” Tőkés István: *A Korinthusbeliekhez írt második levél magyarázata*. Erdélyi Református Egyházkerület, Kolozsvár 1996, 149.

hogy a mennyei hajlékot öltözzük fel, még az is megtörténhet, hogy a felöltözés ellenére is mezítelennek bizonyulunk.

Ez a megfogalmazás felettébb megnehezíti nemcsak a „felöltözés”, hanem a „mezítelenség” értelmezését is, hiszen a belőle áradó bizonytalanság ellentétben áll az 5,1-ben elhangzott *mi tudjuk* bizonyosságával,⁹ de ilyen módon az 5,2-ben leírt vágyakozás is hiábavalónak mutatkozik. A feltételes viszony mellett maradó magyarázók viszont azzal érvelnek, hogy az εἴ γε – egyes jelentésváltozataiban és alkalomadtán – éppen, hogy bizonyosságot fejez ki.¹⁰ Újszövetségi előfordulásaiban – a 2Kor 5,3-at kivéve – csak egyetlen esetben, a Gal 3,4-ben lehet bizonyos fokú bizonytalanságot találni az általa bevezetett mellékmondatban. Viszont a következő három esetben Pál biztos feltételezése helyességében: meg van győződve arról – és mi is egészen bizonyosak lehetünk afelől –, hogy *Krisztus meghalt a gonoszokért* (Róm 5,6), a gyülekezet tagjai hallották *az Isten kegyelmének rendelkezéseit* (Ef 3,2), és arra nézve sem lehet kétségünk, hogy megértették őt és megtanították őbenne (Ef 4,21).

A szakértők értelmezése szerint tehát kettős értelemben lehet felfogni az εἴ γε καί szócsoportot: jelenthet visszafogott bizonytalanságot („ha ugyan”), vagy bizonyosságot („feltéve, hogy”; „amennyiben”; „ha ugyanis”).¹¹ Hivatkoznak arra is, hogy néhány ősi szövegváltozatban (P⁴⁶, B, D, G) az εἴπερ καί áll, ami a mellékmondat állításának határozott bizonyosságot ad, s ezzel még világosabbá teszi az értelmét.¹² Mindezek alapján megállapíthatjuk, hogy a különböző csoportokhoz tartozó magyarázók nagy része megegyezik abban, hogy Pál itt inkább bizonyosságot, mint bizonytalanságot szeretett volna kifejezni.¹³

Bárhogyan viszonyulunk is a magyarázók próbálkozásaihoz, azt mindenesetre tényként kell elfogadnunk, hogy a szövegkörnyezet alapján Pál mondata kétséget kizáróan bizonyosságot sugall. Logikátlannak kell minősítenünk ugyanis azt a feltételezést, hogy Pál – miután az 5,1-ben határozottan bejelenti, hogy a halál után mennyei házunk van, majd az 5,2-ben sóhajtozva vágyakozik utána –

⁹ Thrall, Margaret E.: *A Critical and Exegetical Commentary on the Second Epistle to the Corinthians*, 373. Ld. Perriman, A. C.: Paul and the Parousia: 1 Corinthians 15:50–57 and 2 Corinthians 5:1–5. In: *New Testament Studies* 35 (1989), 519; Ridderbos, Herman: *Paul. An Outline of His Theology*, 502.

¹⁰ Berry, Ronald: Death and Life in Christ. The Meaning of 2 Corinthians 5:1–10. In: *Scottish Journal of Theology* 14 (1961), 64.

¹¹ Thrall, Margaret E.: *A Critical and Exegetical Commentary on the Second Epistle to the Corinthians*, 376.

¹² P. E. Hughes ezt tartja a helyes olvasatnak. Ld. Hughes, Philip Edgcumbe: *Paul's Second Epistle to the Corinthians*. Grand Rapids, Michigan 1966, 169. Hasonlóképpen vélekedik Barrett is: Barrett, C. K.: *Commentary on the Second Epistle to the Corinthians*. Adam & Charles Black, London 1973, 153. Ld. még Martin, Ralph P.: 2 Corinthians. In: *World Biblical Commentary*. Vol. 40. Word Books, Waco Texas 1986, 105.; Bruce, F. F.: *I and II Corinthians*. New Century Bible. Wm. B. Eerdmans Publishing Company, Grand Rapids 1971, 202. M. J. Harris az eredeti változat mellett érvel. Véleménye szerint az εἴπερ καί változat a másolók későbbi betoldása, akik így szerették volna csökkenteni az εἴ γε bizonytalanságát. Harris, M. J.: *The Second Epistle to the Corinthians*, 384.

¹³ Thrall, Margaret E.: *Greek Particles in the New Testament. Linguistic and Exegetical Studies*. New Testament Tools and Studies 3. Brill, Leiden 1962, 90–95.

az 5,3-ban arról szeretne meggyőzni: még az is megtörténhet, hogy a mennyei hajlék felöltözése ellenére is mezítelenek maradunk.¹⁴ Ezt a gondolatmenetet annál inkább meg kell kérdőjeleznünk, mivel a folytatásban Pál töretlen bizonyossággal beszél jövőbeli örökségünkről.

Noha a magyarázók nagy igyekezettel próbálják elkerülni a bizonytalanság látszatát, a halvány kétely mégis megmarad mindegyik megfogalmazásban.¹⁵ Helyesebbnek tartjuk ezért, ha feltételezzük, hogy a vitatott megfogalmazásban Pál az 5,2-ben felvetett gondolatot folytatja és magyarázza. A καί kötőszó ebben az esetben határozószó szerepét tölti be, az utána következő participiumban lévő igére tekint, és fokozó-magyarázó értékkel bír. Pál fogalmazásmódjára jellemző, hogy a καί kötőszó használatával a mellékmondatban megismételt kifejezést teszi hangsúlyossá. Jelen esetben ezzel nemcsak azt jelzi, hogy folytatni kívánja az 5,2 „felöltözéssel” kapcsolatos gondolatait, de az ige jelentését is hangsúlyosabbá teszi. Mindezek alapján a mellékmondatnak okhatározói szerepet tulajdonítunk, a mondatkezdő εἰ γε partikulák fordítására pedig a „mivel-hogy” kifejezést tartjuk megfelelőnek. A καί kötőszó vonzódását a participium felé és a rá gyakorolt magyarázó-fokozó hatását a „csak így”, illetve az „ekképpen” határozói kötőszóval tudjuk legjobban visszaadni a fordításban.¹⁶

ἐνδύομαι

A folytatásban az ἐνδύομαι körüli értelmezési bonyodalmakra kell odafigyelünk. Az első gondot az jelenti, hogy amikor Pál minden előzmény nélkül tér át a „sátorház – mennyei ház” metaforájáról a „levetkezés – felöltözés” párhuzamára, akkor több, egymáshoz hasonló kifejezést használ, s ezek között csupán árnyalatnyi jelentéskülönbséget lehet érzékelni.

Az 5,2-ben és 5,4-ben az apostol az igekötővel bővített „ráöltözni” (ἐπενδύομαι) igét választja, míg az 5,3-ban az általánosabb jelentéssel bíró „felöltözni” (ἐνδύομαι) igét. A hagyományos értelmezés úgy próbálja megoldani ezt a nehézséget, hogy a két kifejezés között nem lát lényegbevágó különbséget,¹⁷ és úgy érvel, hogy a közöttük esetleg fennálló, csekély különbség ellenére akár egymás szinonimái is lehetnek.

Továbbá: a „ráöltözés” nem szükségszerűen jelenti azt, hogy a feltámadott testet az anyagi testre kellene rávenni, hiszen gondolhatunk a mezítelen lélekre

¹⁴ Szipula, Woiciech: *The Holy Spirit in the Eschatological Tension of Christian Life. An Exegetico-Theological Study of 2 Corinthians 5:1–5 and Romans 8:18–27*. Róma 2007, 116.

¹⁵ Hanhart szerint: “It remains a crux, as long as one reads ‘naked’ in terms of being without a body.” Hanhart, K.: *The Intermediate State in the New Testament*. Groningen Press, Groningen 1966, 174.

¹⁶ Ridderbos szerint: “only so”. Ridderbos, Herman: *Paul. An Outline of His Theology*, 502.; W. Szipula szerint: “The emphasis which the conjunction adds to the participle is reflected by the addition of the adverbial «thus» to our translation.” Szipula, Woiciech: *i. m.* 117.

¹⁷ Bruce, F. F.: *I and II Corinthians*, 203. Hasonlóan vélekedik: Thrall, Margaret E.: *A Critical and Exegetical Commentary on the Second Epistle to the Corinthians*, 377.

is.¹⁸ A szöveg elemzése viszont azt jelzi, hogy ez a próbálkozás a magyarázat gyenge pontja marad, hiszen „nehézkésnek tűnik, hogy az apostol hogyan érti a mennyeknek a földi sátorházra való ráöltését”,¹⁹ s aki kitart mellette, annak elfogadható magyarázatot kell adnia arra, hogy Pál miért használ két különböző kifejezést egyazon fogalomra.²⁰

Az ἐνδύομαι által felvetett második gondot a szövegváltozatok szolgáltatják. A Netle-Alland-féle kritikai szöveg 25., 26. és 27., illetve az UBS 1. és 2., valamint 3. és 4. kiadása között eltérést láthatunk.²¹ Az első az ἐνδύομαι, míg az utóbbi kettő az ἐκδύομαι kifejezést tartja megfelelőbbnek. A két ige között csak egy betű a különbség, ám az sajátosan befolyásolhatja a mondat értelmét, mivel az első „felöltözést”, a második pedig „levetkőzést” jelent. A szöveg bizonytalanságát jelzi, hogy az 1975-ben kiadott Úf az ἐκδυσάμενοι figyelembe vételével adja vissza a mondat értelmét (*hogy ha le is kell vetkeznünk, ne bizonyuljunk mezítelennek*), míg az 1990-es RevÚf az ἐνδυσάμενοι változatot tartja megfelelőbbnek (*ha ugyan nem bizonyulunk felöltözve is mezítelennek*).

A két kifejezés között első olvasatra valóban nehéz választani. A „felöltözni” (ἐνδύομαι) igét sokkal több szövegváltozat támogatja, közöttük a Chester Beatty II (Kr. u. 200) papyrusz, valamint a Sinaiticus (4. század), a Vaticanus (4. század), az Ephraemi (5. század) és a Baese Cantabrigiensis (5–6. század) kódexek. Ezzel szemben a „levetkezni” (ἐκδύομαι) mellett tanúskodik Markion, Tertullianus és a Codex Claromontanus (6. század) szövegváltozata is. Figyelemre méltó az is, hogy a 9–10. századból származó kódexek (Boreelianus és Seidelianus) másolói hibásan írtak ἐκλυσάμενοι-t, amely a nagybetűs írásmód szerint közelebb áll az ἐκδύομαι változathoz.²²

Habár az ἐκδυσάμενοι több ósszövegben jelenik meg, a 26., sőt a 27. kritikai kiadást gondozó szakbizottság mégis az ἐκδύομαι mellett döntött, úgy érvelvén, hogy az ἐνδύομαι fölösleges ismétlés, tautológia a szövegben, mivel „felöltözve nem bizonyulunk mezítelennek”,²³ és az is elképzelhetetlen, hogy mezítelenségről beszéljünk a felöltözés után. Az ἐκδύομαι viszont természetesen következik az előző versek üzenetéből, s mind nyelvtanilag, mind tartalmilag tiszta képet ad. A magyarázók jelentős része ennek ellenére az ἐνδύομαι mellett kötelezi el

¹⁸ Cooper, John W.: *Body, Soul and Life Everlasting. Biblical Anthropology and the Monism-Dualism Debate*. Wm. B. Eerdmans Publishing Company, Grand Rapids 1989, 157.

¹⁹ Tókécs István: *i. m.* 149.

²⁰ Vö. Harris, M. J.: *The Second Epistle to the Corinthians*, 382.

²¹ Harris, M. J.: *The Second Epistle to the Corinthians*, 368.

²² Thrall elismeri: “In F G an obvious error has produced a third reading ἐκλυσάμενοι, which would add support for ἐκδυσάμενοι”. Thrall, Margaret E.: *A Critical and Exegetical Commentary on the Second Epistle to the Corinthians*, 373.

²³ Metzger, Bruce M.: *Textual Commentary on the Greek New Testament*. Second Edition. Deutsche Bibelgesellschaft/German Bible Society, Stuttgart 1994, 511.

magát,²⁴ de azért vannak szép számmal olyanok is, akik szerint az ἐκδύμει tolmácsolja megfelelőbben Pál gondolatait.

Az ókeresztény írók

Az ókeresztény írók többször is hivatkoznak erre a szakaszra. Alexandriai Kelemen (Kr. u. 150–215) a „felöltözés”-t tartja megfelelőnek, Tertullianus (Kr. u. 160–230) viszont két értekezésében is a „levetkezést” részesíti előnyben.²⁵ Augustinus (354–430) visszatér a „felöltözés”-hez, míg Krüszosztomosz (347–407) a „levetkőzés” mellett dönt.²⁶ Az egyházatyák bizonytalansága arra világít rá, hogy már nagyon korán több változat forgott közkézben.

Ebben az esetben az az egyetlen kritérium marad számunkra, hogy a kifejezés mennyire illeszthető a szövegbe. Arra viszont érdemes figyelni, hogy az atyák nem igazán tettek különbséget a „felöltözés” és a „levetkezés” között, hiszen előfordul, hogy egyetlen értekezésükön belül hol az egyik, hol a másik változatot használják.²⁷ Ez azt is jelentheti, hogy a két kifejezés között nem láttak számottevő különbséget.

εὐρεθισόμεθα

A „találatni fogunk” (εὐρεθισόμεθα) ige alkalomadtán jogi vizsgálat eredményét közli (ApCsel 13,28; 23,9; 24,20; 2Pt 3,10), s olykor olyan „megtalálás”-ra utal, amely összekapcsolódik a parúziával. Ennek alapján egyes magyarázók utalást vélnek felfedezni arra a morális állapotra, amelyben Jézus visszajövele „talál” bennünket.²⁸ Az εὐρίσκω viszont nem szükségszerűen jelenti ezt: „találatunk a parúzia alkalmával”. Itt inkább általános értelme van, hiszen semmi sem jelzi, hogy a parúziára kellene gondolnunk, s ezért helyesebb a fölösleges betoldás nélkül „találatunk”, illetve „bizonyulunk” fordítást alkalmaznunk.²⁹

²⁴ Bruce M. Metzger viszont ellenvéleményének ad hangot szótanulmányában: “In view of its superior external support the reading ἐνδυσόμενοι should be adopted, the reading ἐκδυσόμενοι being an early alteration to avoid apparent tautology.” Metzger, Bruce M.: *i. m.* 511.

²⁵ Alexandriai Kelemen: *Σχρτόματα*, 4,26. Tertullianus: *Markion ellen*, 5,12.; *A test feltámadásáról*, 42.

²⁶ Augustinus: *A bűnösök visszabocsátásáról és érdeméről, valamint a gyermekek megkereszteléséről*, 1,2.; Khrüszosztomosz: *Homíliák*, 10.

²⁷ Vö. Tertullianus: *A test feltámadásáról*, 42 („levetkezve”), 41 („felöltözve”); Augustinus: *Beszédek*, 8 („levetkezve”); *A bűnösök visszabocsátásáról és érdeméről, valamint a gyermekek megkereszteléséről*, 1,2 („felöltözve”).

²⁸ Ld. Furnish, Victor Paul: *i. m.* 268.

²⁹ Vö. Harris, M. J.: *The Second Epistle to the Corinthians*, 385. “If εὐρεθισόμεθα is a ‘theological passive’, it refers to God’s or Christ’s ‘discovery’ of human beings at the parousia or the end (cf. 4:14; 5:10). But in NT Greek passives not infrequently have a reflexive or intransitive sense, so that in v. 3 the passive of εὐρίσκειν may mean ‘find oneself’, ‘prove to be’, or ‘be found to be’ (French *se trouver*).”

γυμνός

Végül a „mezítelen” (γυμνός) jelentését kell meghatároznunk, beismerve, hogy távolról sincs könnyű dolgunk.³⁰ A kifejezés többször is előfordul a Bibliában, a szó szoros értelmében a ruha hiányát jelentve (Mt 25,36.38.43.44; Mk 14,51; Jn 21,7; ApCsel 19,16; Jak 2,15). Az antropológiai értelmezés számára a „felöltözés” és „levetkezés”, valamint a „mezítelenség” fogalmai – a halál és a parúzia közötti állapotra utalva, amelyben a lelket a testnélküliség jellemzi – pontosan beilleszthetők Pál gondolatmenetébe. Ennek igazolására többen hivatkoznak az 1Kor 15,37-re, arra az egyetlen helyre, amelyben a γυμνός a feltámadással kapcsolatban fordul elő.³¹ Csak hogy a „mezítelen mag” ebben az esetben nem a testtől megfosztott lélekre vonatkozik, hanem a földbe „vetett” és elbomlott anyagi testre.³² Ezért többen inkább az irodalmi görögből hoznak példát arra, hogy Pál korában a γυμνός a test nélküli lelket jelölte. Philón számára a γυμνός szinonimája az ἀσώματος, amely a testnélküliség szakkifejezése. Platón szerint a mezítelen lélek a test borítását nélkülözve megy az alvilág istenéhez, hasonlóképpen a gnoszticizmusban is, ahol a testtől megszabadult lélek mezítelenségben jelenik meg.³³ Ebben a gondolkodásmódban a testnélküliség olyan állapot, amely után vágyakozni kell. A magyarázók nagy része tehát a Biblián kívüli irodalomból hozott bőséges példákkal szeretné igazolni, hogy a kifejezésnek ilyen jelentésváltozata is létezik.

A görög világban a „mezítelenség” a testnélküliség szakkifejezése volt. Pál tudatosan veszi át vitapartneri szóhasználatát, egyesek szerint azért, mert megváltoztatta a feltámadásról alkotott nézetét,³⁴ mások szerint pedig annak érdekében tette ezt, hogy érthetőbben fogalmazhassa meg a lélek halhatatlanságáról szóló tanítás cáfolatát.³⁵ A γυμνός viszont gyakran átvitt értelemben jelenik meg mind az Újszövetségben (Zsid 4,13; Jel 3,17; 16,15; 17,16), mind pedig a LXX-ban (Ézs 32,11; Ez 16,39; 23,29; Hós 2,5–6; 1Móz 3,10). Ekkor pedig inkább morális tartalommal bír, s olyan lelki hiányosságra utal, amely Isten büntetését vonja maga után. Az is tény, hogy a LXX-ban gyakran összekapcsolódik a levetkezéssel (ἐκδύω) és a szegénnyel (ἀσιχύνη), a Mt 25,36–37-ben és a Jel 16,15-ben pedig egyértelműen Jézus visszajövetelével.³⁶ A szakirodalom három lehetőséget kínál fel a γυμνός értelmezésére.³⁷

³⁰ Harris, M. J.: *The Second Epistle to the Corinthians*, 385. “Probably the most notorious crux of 5:1–10 is the meaning of γυμνοί.”

³¹ Ld. Szipula, Woiciech: *i. m.* 116.

³² Furnish, Victor Paul: *i. m.* 298.

³³ Ld. Thrall, Margaret E.: *A Critical and Exegetical Commentary on the Second Epistle to the Corinthians*, 374–375.; Hughes, Philip Edgcumbe: *i. m.* 170.

³⁴ Hettlinger, R. F.: 2Corinthians 5:1–10. In: *Scottish Journal of Theology* 10 (1957), 174–194.

³⁵ Berry, Ronald: *i. m.* 60–76.

³⁶ Ellis, E. Earle: The Structure of the Pauline Eschatology (II Corinthians V. 1–10), 35–48. In: *Paul and His Recent Interpreters*. Wm. B. Eerdmans Publishing Company, Grand Rapids 1961, 40–43.

³⁷ Vö. Harris, M. J.: *The Second Epistle to the Corinthians*, 385: “Bewildering though the variety of interpretations is, there seem to be three principal interpretations, which may be described

1. *Αξ* *antropológiai megközelítés szerint a γυμνός testnélküliséget jelent.*³⁸ Ha az οἰκοδομή és az οἰκία a feltámadott testre vonatkozik, akkor a 2. vers alapján az οἰκητήριοι-nak ugyanazt kell jelentenie. Amennyiben kizárólag abban az esetben „nem találtatunk mezítelennek”, ha felöltöttük a feltámadott testet (οἰκητήριοι), akkor a γυμνός csakis a testnélküliséggel lehet azonos.³⁹ Ennek megfelelően, a hagyományos értelmezés a lélek mezítelensége kifejezésének tekinti a γυμνός-t, vagyis annak az állapotnak a megnevezése, amelybe a lélek kerül a halál és a test feltámadása között.⁴⁰ A γυμνός állapotban lévő személy tehát testnélküli lesz egy ideig, s ez hiányos állapot, mert a beteljesedésre vár. A magyarázók nagy része megegyezik abban, hogy a mezítelenség negatív töltetet hordoz egy „zsidóból való zsidó” számára, mert a testnélküli ember megszűnik igazi és valóságos személy lenni.⁴¹ Ezért Pál éppen a közbevetett állapot (*Zwischenzeit*, *Zwischenzustand*) testnélküliségét szerette volna elkerülni, éspedig úgy, hogy az anyagi testre azonnal ráöltözi a dicsőséges testet.⁴²

Ebben a megközelítésben a kérdés már csak az, hogy erre a felöltözésre rögtön a halál után, vagy csak a parúzia alkalmával kerül sor. A vélemények döntő többsége szerint Pál arra vágyakozott, hogy a parúziára még életében sor kerüljön, amikor nyomorúságos teste egy szempillantásban átváltozik dicsőséges testé, mert ez az egyetlen módja annak, hogy elkerülje a mezítelenség állapotát.⁴³

Az antropológiai megközelítés, amely az eseményeket a parúzia alkalmával történő testi feltámadáshoz köti és a felöltözés esetében a feltámadott testre gondol, eléggé leszűkíti az 5,3 által érzékeltetett lehetőségeket. A mondatkezdő ἔν γε καὶ kötőszavaknak nem lehet bizonytalanságot tulajdonítani, mert a mennyei test felöltözése után egészen biztosan nem fogunk mezítelennek találni. A „levetkezés” változat beemeléséről szó sem lehet, mert az οἰκητήριοι a mennyei testre vonatkozik, s azt csakis felöltözni lehet, levetkezése pedig értelmetlen. A halál utáni, azonnali felöltözés valamilyen „ideiglenes test” felöltésének a gondolatához vezetne, amit a parúzia alkalmával le kellene cserélni a végleges feltámadott testre, de a Biblia nem tud ilyen testről.⁴⁴ A γυμνός pedig nem jelenthet mást, csakis mezítelen, test nélküli lelket. De Pál éppen arról biztosítja a gyülekezet tag-

as contextual, ethical, and anthropological, according to which this epithet means ‘homeless’, ‘garmentless’, or ‘bodiless’ (respectively).”

³⁸ Id. Harris, M. J.: *The Second Epistle to the Corinthians*, 385.; Thrall, Margaret E.: *A Critical and Exegetical Commentary on the Second Epistle to the Corinthians*, 379.; Martin, Ralph P.: *i. m.* 105.; Hughes, Philip Edgcumbe: *i. m.* 170.; J. Osei-Bonsu, Joseph: Does 2 Cor. 5:1–10 Teach the Reception of the Resurrection Body at the Moment of Death? In: *Journal for the Study of the New Testament*, 28 (1986), 90.

³⁹ Hughes, Philip Edgcumbe: *i. m.* 170.

⁴⁰ Harris, M. J.: *The Second Epistle to the Corinthians*, 386.

⁴¹ Hughes, Philip Edgcumbe: *i. m.* 171.

⁴² Martin, Ralph P.: *i. m.* 105.

⁴³ Uo. 106.

⁴⁴ Id. Kistemaker, Simon J.: *Exposition of the Second Epistle to the Corinthians*. New Testament Commentary, Baker Books, Grand Rapids, Michigan 1997, 172.

jait, hogy a végcél nem a mezítelenség, hanem a felöltözés. A magyarázók elismerik, hogy ez a fordítási változat fölösleges ismétlésnek tűnik, de célja az, hogy hangsúlyossá tegye a gondolatot, és visszautasítsa a görög világban elfogadott mezítelenség gondolatát,⁴⁵ eredményesen cáfolja azt és ki is igazítsa a félreértéseket.⁴⁶ Figyelmeztet a lelki test felöltözésének fontosságára és óva inti azokat, akik a testnélküliség után vágyakoztak.⁴⁷

Ennek a megközelítésnek első és leglényegesebb cáfolata az, hogy a Bibliában nem találkozunk olyan jelentésváltozattal, amelyben a γυμνός testnélküliséget jelentene. Ha viszont a kifejezés háttérét a görög irodalomban véljük megtalálni, akkor könnyen juthatunk arra a következtetésre, hogy Pál elvetette a maga zsidó antropológiai háttérét, és előző levelével ellentétben, a görög háttérből táplálkozó nézethez közelített, a „lélek halhatatlanságá”-hoz.⁴⁸

Továbbá: ennek a próbálkozásnak komoly gondjai támadnak a „felöltözés” értelmezésével. Amennyiben Pál a feltámadott test felöltözésére gondolt, különösnek tűnik, hogy az 5,2-ben és 5,4-ben „ráöltözésnek” nevezi ugyanazt az eseményt, míg az 5,3-ban és az 1Kor 15,53-ban is a „felöltözés”-t használja, ráadásul a két kifejezést még azonosnak is tekinti.⁴⁹ Ez a próbálkozás viszont távolról sem meggyőző. Ha ugyanis Pálnak valóban az lett volna a szándéka ezzel a közbevetett megjegyzéssel, amint azt a magyarázók állítják, hogy tudniillik a felöltözés fontosságát úgy hangsúlyozza a mezítelenséggel ellentétben, hogy mondatát megismétli, akkor elvárhatnánk tőle, hogy az 5,3-ban is a „ráöltözést” használja, úgy, ahogyan az 5,2-ben teszi. Ebben az esetben Pálnak így kellene fogalmaznia: ha ugyan *ráöltözötten* is nem találtatunk mezítelennek.

Pál viszont minden bevezetés nélkül a „felöltözést” választja, rácáfolva ezzel a jó szándékú magyarázatra.⁵⁰ Az a gondolat pedig, hogy Pál azokat szerette volna figyelmeztetni, akik a testnélküliség után vágyakoztak, lehetne akár logikus feltételezés is; azonban a két korinthusi levélben semmiféle jelét nem találjuk annak, hogy a gyülekezetben lettek volna ilyenek. Sőt, a 4,14 határozottan cáfolja ezt a

⁴⁵ Ld. Harris, M. J.: *The Second Epistle to the Corinthians*, 386. “Paul is expressing, not fear of temporary physical disembodiment or permanent spiritual disembodiment, but assurance of spiritual embodiment and rejection of any idealization of disembodiment that may have been advocated by certain gnosticizing Corinthians.”

⁴⁶ Ld. Lincoln, A. T.: *Paradise Now and Not Yet. Studies in the Role of the Heavenly Dimension in Paul’s Thought with Special Reference to His Eschatology*. In: *SNTS Monograph Series*, 43. Cambridge University Press, Cambridge 1981, 67.

⁴⁷ Thrall, Margaret E.: *A Critical and Exegetical Commentary on the Second Epistle to the Corinthians*, 377. “The apparent tautology is intended to give emphasis, and the point is made as a warning to some amongst the readers who might be inclined to regard the disembodied state as the ideal.”

⁴⁸ Ld. W. L. Knox megállapítását: “The second Epistle [to the Corinthians] is largely devoted to a complete revision of Pauline eschatology in a Hellenistic sense.” Idézi: Lillie, William: *An Approach to II Corinthians 5:1–10*. *Scottish Journal of Theology* 30 (1977), 63.

⁴⁹ G. Vos szerint: „The fatal objection to it is that it takes ἐκδύσασθαι in the sense as belonged specifically to ἐπενδύσασθαι.” Vos, Geerhardus: *i. m.* 195.

⁵⁰ Uo. 196.

feltételezést.⁵¹ Arra a próbálkozásra pedig ugyancsak nincs bibliai bizonyíték,⁵² hogy az 1Kor 15 alapján a „felöltözés”-en (ἐνδύομαι) a halottak feltámadását kell érteni, míg a „ráöltözés” (ἐπενδύομαι) kizárólag azokat illeti meg, akik elváltoznak.⁵³ Sőt, az 1Kor 15,51–54 szerint mind az élők, mind a holtak elváltoznak, a felöltözés pedig (ἐνδύομαι) mindkét csoport számára szükséges, és nem csak a halottak feltámadására vonatkozik.⁵⁴

További gondot jelent, hogy ebben az értelmezésben Pál szavai azt sejtetik, hogy csak azok nem bizonyulnak mezítelennek, akiket a parúzia életben talál, pedig ez a megállapítás a meghaltak csoportját is megilletné.

Végül pedig, az emberi fantázia termékének kell minősítenünk azt a feltételezést is, hogy Pál azért vágyakozott azonnal felöltözni a mennyei testet, mert iszonyodott a közbeeső állapot mezítelenségétől.⁵⁵ Ez a gondolatmenet azt valószínűsíti, hogy jobb közvetlenül a Jézus visszajövele előtti időszakban születni, megérni a parúziát, és azonnal a test átváltozásában részesülni, mint jóval a Jézus visszajövele előtt meghalni és az úgynevezett mezítelenség állapotában a nagy eseményre várakozni.⁵⁶ Ebben az esetben csak sajnálni lehet Pált, akinek a vágyakozása nem teljesült be, valamint azokat is, akik az évezredek során meghaltak, és mezítelenségben várakoznak a Jézus visszajöveleire. Be kell látnunk, hogy az 1Thessz 4,13–18 nem szolgáltat alapot a mezítelenségtől való viszolygásra, hiszen *akik megmaradnak az Úr eljöveteleig, azokkal együtt ragadtatnak az Úr elébe, akik elaludtak, hogy mindenkor az Úrral legyenek.* Mindezen túl, ezt a feltételezett viszolygást maga az apostol cáfolja, amikor a Fil 1,21–23-ban kijelenti: *kívánok elköltözni és Krisztussal lenni, mert az sokkal inkább jobb.*

2. *Az etikai megközelítés szerint a γυμνός a lelki öltözék hiányát jelenti.*⁵⁷ Ebben az értelmezésben a kiindulópontot a Mt 22,11–14 példázata adja, ahol az egyik vendég menyegzői ruha nélkül jelent meg. Mivel nem öltötte magára (ἐνδύω) menyegzői ruháját, mezítelennek találtatott, és a külső sötétségre vetetett. Az etikai értelmezés hívei elvetik a görög filozófiából származó értelmezést, és azt hangoztatják, hogy a kifejezésnek ószövetségi háttere van, olyan hiányosságra

⁵¹ Ld. Furnish, Victor Paul: *i. m.* 298.

⁵² Yates, John: Immediate or Intermediate? The State of the Believer upon Death. In: *Churchman* 101/4 (1987), 312.

⁵³ Ld. Lincoln, A. T.: *i. m.* 66.

⁵⁴ M. J. Harris következtetése ez: “So then, the use of ἐπενδύειν need not mark a difference between the transformation of the living and the resurrection of the dead.” Harris, M. J.: *The Second Epistle to the Corinthians*, 383.

⁵⁵ Martin, Ralph P.: *i. m.* 107. Hasonlóan vélekednek: Barrett, C. K.: *i. m.* 153.; Osei-Bonsu, Joseph: *Does 2 Cor. 5:1–10 Teach the Reception of the Resurrection Body at the Moment of Death?*, 91.; Hughes, Philip Edgcumbe: *i. m.* 171.; Bruce, F. F.: *I and II Corinthians*, 203.

⁵⁶ Ezt a következtetést Barrett meg is fogalmazza. Ld. Barrett, C. K.: *i. m.* 156.

⁵⁷ Ezt a magyarázatot követik különböző változatokban: Ellis, E. Earle: II Corinthians V. 1–10 in Pauline Eschatology. In: *New Testament Studies* 6 (1960), 221.; Hanhart, K.: *The Intermediate State in the New Testament*, 172–176.; Hettlinger, R. F.: *i. m.* 190.

mutatva rá, ami az egyént Isten színe előtti megjelenésre alkalmatlanná teszi, és maga után vonja az ítéletet.⁵⁸ Hivatkoznak arra, hogy az első emberpár a bűneset után vette észre, hogy mezítelen (γυμνός), ezért rejtőztek el az Úr színe előtt (1Móz 3,7–10). Ezékiel úgy hirdeti meg a Jeruzsálem feletti ítéletet, hogy összehívja Jeruzsálem szeretőit, és kezükre adja Jeruzsálemet, hogy lehúzzák róla ruháit (ἐκδύω), elvegyék ékességét, és mezítelenül hagyják (γυμνός).

Ebben a megközelítésben az ἐνδύομαι a földi életre, az ἐπενδύομαι pedig a halál utáni életre vonatkozik.⁵⁹ Meztelen tehát az, akinek nincs menyegzői ruhája, ami jelentheti egyesek szerint a hit vagy a cselekedetek hiányát, a gyümölcstelen életet,⁶⁰ mások szerint pedig azt a személyt jelölheti, aki nem öltözte fel Krisztust a keresztségben, így Krisztus nélkül lesz a halál, illetve a parúzia után.⁶¹ Az ilyen ember szégyenletes meztelenségben, vagyis nem „Krisztusban”, hanem „Ádám-ban”, a bűn által bemocskolt ruhában jelenik meg az ítélő Bíró előtt.⁶²

A mondat fordítása a Károli változatához áll közelebb: *ha ugyan felöltözötten is meztelennek nem találtatunk*. Pál szavainak alaphangulata a bizonytalanság, s a kezdő kötőszavak azt a kétséget hivatottak kifejezni, hogy egyesek ugyan megkeresztelkedtek, s magukról azt hiszik, hogy felöltözték a Krisztust, de könnyen meglehet, hogy az ítélet napján mégiscsak meztelennek fognak találatni.⁶³ Egyes magyarázók tovább mennek az értelmezések széles skáláján, és azt állítják: egyrészt vannak a választottak, akik nem találatnak meztelennek; másrészt pedig hitetlenek is vannak, akik meztelenek maradnak, azaz nem öltik fel majd a feltámadott testet.⁶⁴

El kell ismernünk, hogy a γυμνός etikai jelentéssel bír, de semmi sem bizonyítja, hogy a kifejezést itt is morális értelemben kell értelmeznünk, annál is inkább, mivel a 2Kor 5,3-ban és környezetében semmiféle utalást nem találunk a bűnre nézve.⁶⁵ Mindezen túl, nagyon valószínűtlennek tartjuk, hogy ebben a szakaszban a „felöltözés” a keresztségre vonatkozna,⁶⁶ de azt is, hogy az ἐνδύομαι a földi életre, míg az ἐπενδύομαι a mennyei életre utalna, hiszen ez ellentétben volna az 1Kor 15,50–54 szóhasználatával, ahol az ἐνδύομαι a parúziához kapcsolódik.

⁵⁸ Tőkés István elfogadhatónak tartja ezt a magyarázatot is: „A hívők azonban, akik a Krisztust öltötték magukra, és az ő igazságával felékesítve jelennek meg Isten színe előtt, a halhatatlanság dicsőséges öltözetét nyerik el.” Tőkés István: *i. m.* 149.

⁵⁹ Hanhart, K.: *The intermediate State in the New Testament*, 173–174.

⁶⁰ Uo. 174.

⁶¹ Ellis, E. Earle: *II Corinthians V. 1–10 in Pauline Eschatology*, 218.

⁶² Uo. 221.

⁶³ Uo.

⁶⁴ *Johannes Calvins Auslegung der Heiligen Schrift. Der Erste Brief an die Korinther*. Hrsg. von K. Müller. Neukirchen Verlag des Erziehungsvereins 1931, 55.

⁶⁵ “Unlike Gen 3 and Ezek 16.37,39 cited by Ellis, there is no reference or allusion to sin in 2Cor. 5.1–4.” Osei-Bonsu, Joseph: *Does 2 Cor. 5:1–10 Teach the Reception of the Resurrection Body at the Moment of Death?*, 92.

⁶⁶ Thrall, Margaret E.: *A Critical and Exegetical Commentary on the Second Epistle to the Corinthians*, 379.

Meg kell kérdőjeleznünk a „mezítelenségnek” azt az értelmezését is, amely azt feltételezi, hogy a hitetlenek a feltámadott test hiányában támadnak fel. Ezzel ellentétben egyfelől arra kell rámutatnunk, hogy a Biblia más helyei azt bizonyítják, hogy a feltámadás a test feltámadását jelenti (Dán 12,2; Jn 5,28–29; ApCsel 24,14–15; Jel 20,11–15), s a hívek és hitetlenek egyszerre támadnak fel. Másrészt ez a gondolat nem zsidó, hanem görög háttérrel tanúskodik, hiszen ez a „mezítelenség” éppen a lélek halhatatlanságát bizonyítaná. Végül ezt az értelmezést cáfolja az is, hogy Pál saját magát is belesorolja ebbe a csoportba, ami azt feltételezi, hogy saját magára nézve is bizonytalanságban volt, és számolt azzal, hogy az utolsó ítéletben ő is mezítelenség fog találatni. Ez a magyarázat ellentétben áll a szakasz elején megszólaló *mi tudjuk bizonyosságával*.⁶⁷

3. *A szövegszerű megközelítés szerint a γυμνός a hajléktalan állapot képe.*⁶⁸ Vagyis nem a kifejezések előfordulására tekint, hanem inkább ugyanabban a szöveggörnyezetben próbálja megtalálni azokat a támpontokat, amelyek értelmezhetik Pál mellékes megállapítását. Leginkább a 4,16–18 felé tekintenek, amelyet akár bevezetésnek is tekinthetünk, s amelyben Pál már előre vázolja gondolatmenetét, amikor figyelmünket a láthatókról a láthatatlanok felé irányítja.

A szövegszerű megközelítés legfőbb jellemzője az, hogy elveti a hagyományos antropológiai szempontot, és azt hangsúlyozza, hogy az 5,1-ben Pál nem a földi testről és a mennyei testről kíván értekezni, hanem a földi és a mennyei lakóhelyünkről, és pedig úgy, hogy evilági létünk ideig tartó állapotát veti össze a számunkra elkészített, örökkévaló mennyei dicsőséggel.⁶⁹ Ennek érzékeltetésére két hasonlattal is él, amelyekben a kifejezések ellentéte jelzi a két létforma közötti különbséget: a sátorházból a mennyei hajlékba költözünk; a földi létformát levetkezzük és mennyeit öltünk magunkra.

A „levetkezés–felöltözés” szimbolikájánál maradva, a két állapot közötti átmenetet a legjobban a „mezítelenség” kifejezéssel lehet érzékeltetni. A ház, illetve hajlék metaforájánál pedig ezt az átmeneti állapotot a „hajléktalanság” jeleníti meg legjobban.⁷⁰ Pál viszont éppen azt hozza tudomásunkra, hogy nem kell számítanunk erre a mezítelenségnek vagy hajléktalanságnak nevezett állapotra,

⁶⁷ Ld. tovább Hughes cáfolatát: Hughes, Philip Edgcumbe: *i. m.* 184–185.

⁶⁸ Ezt követik: “[...] being houseless is expressed by the word naked”. Ld. Hodge, Charles: *2 Corinthians. An Exposition of the Second Epistle to the Corinthians.* (A. C. Armstrong & Son, New York 1891.) Reprint ed. Banner of Truth, Edinburgh 1959, 118.; Tasker, V. G.: *2 Corinthians. An Introduction and Commentary.* Tyndale New Testament Commentaries. Tyndale Press, London 1958, ad loc 5,3.

⁶⁹ Hoekema, A. A.: *The Bible and the Future.* William B. Eerdmans Publishing, Grand Rapids, Michigan 1979, 107.

⁷⁰ “The strength of the first view lies in its consonance with the architectural imagery throughout vv. 1–9. Just as the ἐν- or ἐκ-δημεῖν metaphor of vv. 6–9 has an οἰκία (whether it be the earthly house, the heavenly home, or [by implication] the resurrection body) as its point of reference, so in vv. 1–4 the object of the ἐπένδυσις is an οἰκοδομή, οἰκία, or οἰκητήριον.” Harris, M. J.: *The Second Epistle to the Corinthians*, 385.

mert mi tudjuk, hogy a földi sátorház elbomlása után azonnal mennyei hajlékunk lesz, a földi élet megszűnését pedig azonnal követi a mennyei lét Krisztussal.⁷¹ A szövegszerű megközelítésben – ellentétben az antropológiai elképzeléssel – Pál nem a feltámadott test után vágyakozott, hanem a „menny áldása”⁷², az „Isten gyermekeinek dicsőséges szabadsága”,⁷³ az „örökkévaló láthatatlanok” (4,18) „igen-igen nagy örök dicsősége” (4,17)⁷⁴ és a „dicsőséges élet”⁷⁵ után sóvárgott, vagyis a Krisztussal való együttlét után, amelyben a választottak azonnal részesülnek haláluk után, a nekik adott ígéret szerint.⁷⁶ A két létmód, vagyis a földi sátorházban való lakozás és a mennyei hajlék felöltözése között pedig nincs közbevetés: az egyiket azonnal követi a másik.

Ennek a megközelítésnek az az erőssége, hogy az apostol által használt kifejezések értelmét nem a pogány irodalomban, nem is más bibliai előfordulásokban keresi, hanem Pálnak a 4,16–18-ban tett megállapításaira és az 5,1–2-ben alkalmazott hasonlatára épít.⁷⁷ Azzal a megoldással, hogy a feszültséget nem a földi test és a feltámadott test, hanem a földi és a mennyei létforma között látja, megszabadít azoktól a feltételezésektől és kényszerből hozott exegetikai következtetésektől, amelyek felettébb megterhelnék nemcsak a bibliai antropológia felépítését, de a halál utáni életről alkotott bizonyosságunkat is. Előnye pedig az, hogy a keresztyén ember sóvárgó földi vágyakozását nem szűkíti le a feltámadott test felöltözésére,⁷⁸ hanem a sokkal általánosabb, vagyis a halál után azonnal megvalósuló, Krisztussal való együttlétben látja. A hangsúly ebben az esetben a halállal kezdődő mennyei létformán van, amely a parúziával fejeződik be. Ezt követi a test feltámadása, amely töretlenül folytatódik az új ég és új föld valóságában, örökkön örökké.⁷⁹

Ez a megoldás segít feloldani az 1Kor 15 és a 2Kor 5,1–10 közötti ellentmondásokat is, ugyanis támpontokat ad azon értelmezési lehetőséghez, amely szerint a 2Kor 5,1–10 a halál utáni, Krisztussal való és azonnali együttlétre tekint, az 1Kor 15 pedig a parúziát követő testi feltámadást rajzolja meg.

Ezzel a megközelítéssel alapjában véve egyet is tudunk érteni, noha a részletkérdésekben olykor ellenvéleményt fogalmazunk meg. Viszont már most je-

⁷¹ “He may have wished to indicate that between the destruction of the ἐπίγειος οἰκία and the receipt of the οἰκοδομὴν ἐκ θεοῦ there was no interval of homelessness. The moment one residence was destroyed, another was received.” Harris, M. J.: 2 Corinthians 5:1–10. Watershed in Paul’s Eschatology? In: *The Tyndale Bulletin* 22 (1971), 42–43.

⁷² Hodge, Charles: *i. m.* 118.

⁷³ Furnish, Victor Paul: *i. m.* 296.

⁷⁴ Belleville, L. L.: 2 *Corinthians*, ad v. 5,3.

⁷⁵ Hanhart, K.: *The intermediate State in the New Testament*, 174.

⁷⁶ Ld. Hodge, Charles: *i. m.* 118.

⁷⁷ Ennek jogosságát Harris is elismeri: “If οἰκοδομὴν ἐκ θεοῦ is supplied with ἐνδυσάμενοι, γυμνοί may naturally allude to homelessness.” Harris, M. J.: *The Second Epistle to the Corinthians*, 385.

⁷⁸ Furnish tiltakozik a leszűkítés ellen. Ld. Furnish, Victor Paul: *i. m.* 196.

⁷⁹ Ld. Hoekema, A. A.: *i. m.* 106.; Ridderbos, Herman: *Paul. An Outline of His Theology*, 503.

lezzük, hogy a két létforma közötti feszültség felismerése csupán az első lépésnek tekinthető Pál gondolatainak megértésében.

A kifejezések elemzése és a sokféle értelmezés bemutatása után annak a meggyőződésünknek adunk hangot, hogy a nagyon sok fejtörést okozó mondat helyes értelmezésére csak akkor van esélyünk, ha átgondoljuk a szövegváltozatokat és fordítási lehetőségeket, rámutatunk a zárlatos gondolatokra, és csak ezek után állítjuk össze azt a mondatot, amely töredékes voltában is a legközelebb állhat Pál gondolataihoz. Elöljáróban három általánosan elfogadott fordítási változatot mutatunk be.

1. ...*ha ugyan felöltözötte is mezíteleneknek nem találtatunk...*⁸⁰

Ez a fordítási változat főmondatnak tekinti az 5,2-t, amelyhez az 5,3 feltételes mellékmondatként kapcsolódik.⁸¹ A mondatot bevezető kötőszavak bizonytalanságot fejeznek ki, és ez meghatározza az egész mondat hangulatát. A szövegváltozatok közül az általánosan elfogadott „felöltözni” (ἐνδύομαι) változatot tartja meg, amely – a bemutatott értelmezések szerint – a földi életben megtörtént keresztségre, a halál utáni új lakhelyre, illetve a parúziát követő testi feltámadásra utalhat.

A mezítelenség (γυμνός) valaminek a hiányára utal. Antropológiai megközelítésben ezt jelentheti: habár felöltöztük a feltámadott testet, az ítéletre nézve mégis bizonytalanok vagyunk. Etikai szempontokat követve azt hozza tudomásunkra, hogy habár felöltöztük a hitet, a jócselekedeteket, vagy Krisztust a keresztségben, az Isten ítélőszéke előtt mégis mezítelennek találtatunk. A szöveg szerű megközelítésben pedig ezt tudatja velünk: habár megkaptuk a mennyei hajlékba való belépés jogát, ennek ellenére megtörténhet, hogy hajléktalanok maradunk. Az egész mondatot a bizonytalanság hangulata határozza meg.⁸² Bárhogyan próbálunk is értelmes mondatot szerkeszteni, csupán egyetlen következtetésre juthatunk: őszinte vágyakozásunk ellenére is megtörténhet, hogy Isten színe előtt mezítelennek találtatunk, és a hitetlenek közé soroltatunk. Ez a vonalvezetés zárlatos, s a lehető legrosszabb változatnak kell minősítenünk, hiszen bizonytalankodása ellentétben áll az 5,1-ben kifejezett bizonyossággal.

⁸⁰ Magyar nyelvterületen a „ha ugyan” feltételes változatot követi Károli, a RevÚf, valamint Tőkés István kommentárja is. Angol nyelvterületen ezt a következő fordítások követik: ASV, KJV, KJG, RWB, WEB, YLT (“if so be that”), DBY (“if indeed being so), NAB, NET, NJB, NKJ, NRS (“if indeed”).

⁸¹ A kötőszavak bevezethetnének egy megengedő mellékmondatot is, amely esetben a „habár” kötőszó volna a megfelelő fordítás. Így azonban nagyon nehéz értelmes mondatot nyernünk. Ez a változat csak akkor alkalmazható, ha az ἐνδύομαι igét hozzuk be az alapszövegbe. Ezt teszi G. Vos: “lathough even having put on this body (died) we shall not ultimately be found naked.” Vos, Geerhardus: *i. m.* 197. Cáfolatát ld. Ridderbos, Herman: *Paul. An Outline of His Theology*, 502.

⁸² Ld. Vos, Geerhardus: *i. m.* 195.

2. ...*úgy, hogy felöltözve nem találtatunk mezítelennek.*⁸³

Ez a változat feloldja a kötőszavak okozta bizonytalanságot, megteremti a kapcsolatot az 5,2 utolsó gondolatával, de nem tud szabadulni Pál beiktatott állításának ellentmondásos következményeitől.

Ebben a próbálkozásban először is az jelent gondot, hogy a megfogalmazás erőltetettnek tűnik, és nem illeszkedik természetesen az előző mondathoz.⁸⁴ Azt hozza tudomásunkra, hogy vágyakozunk a sátorházza ráöltözni a mennyei hajlékot, hogy felöltözve ne bizonyuljunk mezítelennek. Ez tautológia, hiszen úgy ismétli meg a felöltözés gondolatát, hogy annak nincs sok értelme.⁸⁵

Az antropológiai megközelítés szerint az jelent további gondot, hogy az események a parúziához kapcsolódnak. Ha most túl is tesszük magunkat azon, hogy ebben a szakaszban (5,1–5) semmilyen utalás nincs a Jézus visszajövetelére, azt már nem hagyhatjuk figyelmen kívül, hogy *ebben az összefüggésben a mezítelenség nem a halál és a parúzia közötti, úgynevezett „közbevetett állapotról” szól, ahogyan egyes magyarázók feltételezik, hanem a feltámadott test felöltözését követő állapotra utal.* Ennek a magyaráznak itt olyan komoly ellenvetésekkel kell szembenéznie, amely minden olyan értelmezést cáfol, amely a feltámadott testre gondol a ráöltözésben vagy felöltözésben. Ugyanis, függetlenül attól, hogy az élők testének átváltozására vagy a halottak feltámadására gondolunk, fölösleges, értelmetlen, sőt képtelenség „mezítelenségről” beszélni a dicsőséges test felöltözése után.⁸⁶ Akik pedig ennek a mondatnak alapján feltételezik, hogy Pál viszolygott a mezítelen állapottól, azoknak szembe kell nézniük azzal az ellentmondással, hogy Pál másutt egyenesen vágyakozik együtt lenni Krisztussal (Fil 1,20–21), miközben állítólag ezt a közbeeső állapotot szeretné elkerülni.⁸⁷ Etikai megközelítésben ez a mondat azt jeltené, hogy amennyiben a keresztségben felöltöztük

⁸³ A bibliafordítások különbözőképpen adják vissza az εἴ γε καί jelentését: “so yet” (PNT, TNT), “so that” (RSV). A magyarázók hasonló változatossággal fordítanak: „azért, hogy”, „feltételezve azt, hogy amikor” (M. J. Harris), „annak biztos feltétele mellett, hogy” (M. E. Thrall), „természetesen, feltételezve, hogy” (Plummer), „feltételezve, hogy” (Furnish). Cserhádi Sándor szerint a feltételes kötőszó jövő időben képzett ígérel valamiféle óhajt fejez ki: „bárcsak ne bizonyulnánk felöltözve sem mezítelennek”. Cserhádi Sándor: *Pál apostolnak a korinthusiakhoz írt második levele. Fordítás és magyarázat.* Luther Kiadó, Budapest 2009, 165.

⁸⁴ S. J. Kistemaker: “The first reading, ‘having been clothed’, followed by ‘we shall not be found naked’, is a trite statement that provides no new information” (2Corinthians, 171–172).

⁸⁵ L. L. Belleville szerint: “[...] this makes verse 3 a mere repetition of verses 2 (we groan, longing to be clothed with our heavenly dwelling) and 4 (we do not wish to be unclothed but to be clothed with our heavenly dwelling) and, thus, without point or purpose in the paragraph.” Belleville, L. L.: *2 Corinthians*, ad v. 5,3.

⁸⁶ Ollhausen figyelmeztetése már több mint száz éve elhangzott, de az exegézis története átlépett rajta: “But how is it conceivable that after the clothing with the glorified body was taken place, any one shall be found naked.” Olhausen, Herman: *Biblical Commentary on St. Paul’s First and Second Epistles to the Corinthians.* T. & T. Clark, Edinburgh 1981, 317. Egyedül Tőkés István veszi komolyan: „Ugyanis elképzelhetetlen a mezítelenség a mennyei test felöltése után.” Tőkés István: *i. m.* 150.

⁸⁷ Ld. Hanhart, K.: *The Intermediate State in the New Testament*, 154.

Krisztust, a parúzia alkalmával nem találtunk bűnös állapotban. Ez a gondolat lehet más bibliai igék üzenete, de semmiképpen sem ebből a versből származik, amely ugyanis nem utal sem a keresztségre, sem a parúziára.

3. ...*hogy ha le is kell vetkeznünk, ne bizonyuljunk mezítelenek*⁸⁸

Ezt a fordítási lehetőséget az Úf 1976-os kiadása kínálja, amely a Nestle-Alland féle alapszöveg 26. és 27., és az UBS 3. és 4. kritikai kiadása alapján a „levetkezni” (ἐκδύομαι) kifejezés mellett dönt.⁸⁹ A fordítás ezt hozza tudomásunkra:

„[...] óhajtjuk ráöltözni erre a mi mennyei hajlékunkat, úgy hogy levetkezve se találtsunk mezítelenek”.⁹⁰

Ezzel a megoldással Pál közbevetett megjegyzése az 5,2-ben tett megállapításához kapcsolódik, és több értelmezésnek is tág teret biztosít. A mondat jelentheti azt, hogy a sátorház elbomlása, vagyis az anyagi test levetkezése után sem fogunk mezítelenek találatni, mert azonnal felöltözzük rá a feltámadott testet. De értelmezhető úgy is, hogy a földi létformát azonnal követi a mennyei létforma. Azaz: a választottak sátorházának elbomlása és a mennyei házba való elköltözés között nincs hajléktalan állapot, a földi levetkezés és a mennyei felöltözés között pedig nincs mezítelenség. A levetkezés és a felöltözés közötti állapotot – amelyre végeredményben nem is kerül sor a választottak esetében –, a feltételezett hajléktalanságot mindkét esetben a γυμνός hivatott ábrázolni.

Elképzelhető viszont olyan változat is, amelyben az anyagi testünket levetkezzük, s bár a test feltámadására csak a parúzia alkalmával kerül sor, mi azt is tudhatjuk, hogy halálunk után mégsem maradunk mezítelenek, mert Krisztussal mennyei hajlékunk van,⁹¹ és ebben az állapotban maradunk a parúziáig. Ebben az esetben a γυμνός a léleknek a halál és a parúzia közötti, úgynevezett közbevetett állapotára utal. Az etikai értelmezés szerint a levetkezés a halálra utal, a mezítelenség pedig a bűnös emberi állapotunkra, s ez azt hozza tudomásunkra, hogy bár levetkezzük anyagi testünket, mi, vagyis a hívők Isten színe előtt nem fogunk „Ádámban” találatni, mert felöltöttük a Krisztust.⁹²

⁸⁸ Az ἐκδύομαι-t követik: Friberg NT, BibleWorks NT, NRSV, valamint Vos, Geerhardus: *i. m.* 196–197.; Belleville, L. L.: *2 Corinthians*, ad v. 5,3; Bavinck, Herman: *Gerereformeerde dogmatiek*. Deel IV. J. H. Bos, Kampen 1901, 596.; Tőkés István: *i. m.* 149.; Varga Zsigmond J.: *Görög-magyar szótár az Újszövetség irataiboz*. Kiadja a Magyar Bibliatanács megbízásából a Református Zsinati Iroda Sajtóosztálya, Budapest 1992, 187.

⁸⁹ Belleville, L. L.: *2 Corinthians*, ad v. 5,3.

⁹⁰ Erre a megoldásra mondja G. Vos: “[...] is the discovery that the adopted modification suddenly lets light where before darkness prevailed.” Vos, Geerhardus: *i. m.* 197.

⁹¹ Osei-Bonsu, Joseph: *Does 2 Cor. 5:1–10 Teach the Reception of the Resurrection Body at the Moment of Death?*, 91. Ez igaz, viszont arról sem feledkezhettünk meg, hogy a γυμνός sehol sem jelent testnélküliséget az Újszövetségben.

⁹² Tőkés István beemeli a „levetkezve” kifejezést, de a „mezítelenségnek” etikai értelmezést ad: „[...] ha ugyan – a sátorház – levetése után mezítelenek nem találatunk”. A γυμνός ebben

Habár a „levetkezés” beemelése tűnik a legjobb módszernek a gondok leküzdésére, látnunk kell, hogy ez a megoldás sem mentes az ellentmondásoktól.⁹³ A magyarázók nagy része ugyanis továbbra is megmarad az antropológiai megközelítés mellett, s így a „levetkezés” a test halálával azonosul, a „mezítelenség” pedig a testnélküliséggel. A „felöltözést” illetően viszont feltételezniük kell, hogy Pál azon átváltozás után vágyakozott, amely azonnal megvalósul, amikor Jézus még az ő élete folyamán visszajön.⁹⁴ Ez az átváltozás azonban nem igényli a szövegvariánsok közül beemelt „levetkezés”-t, amely határozotlan cáfolja az antropológiai megközelítést.

Továbbá: ezen a nyomvonalon arra a téves következtetésre lehet jutni, amelyet egyes magyarázók fel is vállalnak, hogy ez a mondat csak a hitetleneket érinti, akik a parúzia után mezítelenek maradnak, vagyis nem öltik fel a feltámadott testet.⁹⁵ Való igaz, hogy Pál csak a hívekről beszél, hiszen a hitetlenek a halál és a parúzia között valóban nincsenek Krisztussal (vö. Jel 20,5), hanem majd, a parúziát követő, egyetemes feltámadáskor testben feltámadnak és megítéltetnek (Jel 20,11–15). Az etikai megközelítést követők megtartják a partikulák feltételes értelmezését, s így ez a változat a „levetkezés” beemelése ellenére is azt hozza tudomásunkra, hogy a sátorház levetése után az örökkévaló hajlékot öltjük magunkra, hacsak a levetkezés után mezíteleneknek nem találhatunk, vagyis nem leszünk beleöltözve a kegyelem fehér ruhájába.⁹⁶ Ebben a megközelítésben viszont továbbra is megmarad a bizonytalanság, még a hívek számára is.

A különböző próbálkozások bemutatása után, figyelembe véve a kifejezések elemzése során tett megállapításainkat, más nyomvonalon keressük Pál beiktatott mellékmondatának értelmét és üzenetét. A bevezető *εἰ* partikuláknak okhatározói viszonyt tulajdonítunk és a „mivelhogy” okhatározói kötőszóval fordítjuk.⁹⁷ Ebben az esetben a fokozó-magyarázó értékkel bíró *καί* kötőszó határozói szereppel bír, az utána következő *ἐνδυσάμενοι* kifejezésre tekint és arra nézve fejt ki hatását. Ezért mondatbeli szerepét az „így” kötőszóval adjuk vissza.⁹⁸ A „felöltözés”-t megkülönböztetjük az 5,2-ben használt „ráöltözéstől”, de ennek nem tulajdonítunk olyan fokozott jelentőséget, mint ahogy ezt más magyarázók teszik. A felöltözést általános megnevezésnek tekintjük, amelynek nincs időhöz kötött jellege, így bármikor bekövetkezhet. A ráöltözés viszont

a megfogalmazásban a „[...] bűnöket elfedező kegyelem és megbocsátás öltözetének a hiánya, a rútságot eltakaró fehér öltözet nélkülözése.” Tőkés István: *i. m.* 149.

⁹³ Tőkés István véleménye szerint: „Ha viszont a sátorház levetkezésére vonatkozik a szöveg, úgy mind nyelvi, mind tartalmilag tiszta kép áll előttünk”. Uo. 150.

⁹⁴ Miután Herman Ridderbos végiggondolja ezt a változatot, erre a következtetésre jut: “[...] then gymnos would be an anthropological qualification, in a dichotomistic sense.” Ridderbos, Herman: *Paul. An Outline of His Theology*, 502.

⁹⁵ Charles Hodge cáfol: “There is no room here for a warning to the unrighteous. They are not brought into view at all.” Ld. Hodge, Charles: *i. m.* 117.

⁹⁶ Tőkés István: *i. m.* 150.; Belleville, L. L.: *2 Corinthians*, ad loc 5,3.

⁹⁷ Ld. Ridderbos, Herman: *Paul. An Outline of His Theology*, 501.

⁹⁸ Ld. Szipula, Woiciech: *i. m.* 117.

éppen azt szeretné kifejezni, hogy nincs idői közbevetés a földi és a mennyei állapot között: az eseményekre azonnal számítani kell.⁹⁹ Igaz, hogy az εὐπεθησόμεθα olykor a parúziára utal és egy jogi vizsgálat eredményét közli. Itt viszont nem jelenik meg a parúzia gondolata, s így vonatkozhat a halál utáni állapotra, a Krisztussal való dicsőség teljességére is.¹⁰⁰

Ezek után próbáljuk meg ismételten áttekinteni a γυμνός bibliai előfordulásait. A magyarázók változatosan adják vissza a „mezítelenség” értelmét,¹⁰¹ de alapvetően csak két lehetőséggel számolnak. A γυμνός értelmezésének hátterét egyesek a görög irodalomban vélük felfedezni,¹⁰² mások viszont elvetik a görög antropológia elképzeléseit, és az Ó- és Újszövetség azon eszkatológiai lokusai felé fordulnak, ahol a kifejezés a bűnös ember természetére utal.¹⁰³

Ezzel szemben, először is arra kell emlékeznünk, hogy a γυμνός egyetlen esetben sem azonosul a halál utáni testnélküliséggel, amelyet komoly figyelmeztetésnek is tekinthetünk, tudniillik arra nézve, hogy Pál nem követi a görög filozófiai szóhasználatot, s így nekünk is meg kell szabadulnunk attól a beidegződött értelmezéstől, amely a testtől megszabadult lelket tekinti mezítelennek.¹⁰⁴

Továbbá arra is fel kell figyelünk, hogy a γυμνός és származékai minden esetben a földi életre vonatkoznak a Bibliában, és sohasem kapcsolódnak a halál utáni mennyei valóságához. Sajnálattal kell megállapítanunk, hogy az előfordulásokat tanulmányozó magyarázók figyelmen kívül hagyják, hogy a γυμνός gyakran olyan szövegkörnyezetben jelenik meg, amely a földi élet sokféle szenvedését vázolja fel.¹⁰⁵ Egy csokorban jelenik meg a betegséggel, rabsággal (Mt 25,36–38.43–44), nyomorúsággal, szorongatással, üldözéssel, éhséggel, veszedelemmel, illetve háborúval (Róm 8,35), fáradsággal, virrasztással, éhséggel és szomjúsággal, gyakorta való böjtöléssel (2Kor 11,27), és mindig a földi élet szenvedéseire utal. Ebben a sorban a „mezítelenség” a földi élet jellemzőjeként valaminek a hiányára utal, s ez Pál hasonlatában a kiszolgáltatottságot, sebezhetőséget, megszégyenítést, megalázottságot, vereséget, vagy a segítség hiányát fejezi ki. Pál pedig azt az egyetlen megnevezést választja ki e többször is felsorolt

⁹⁹ Ld. Garland, David E.: *2 Corinthians. The New American Commentary*. Vol. 29. Broadman & Holman Publishers, Nashville, Tennessee 1999, 258.; Harris, M. J.: *2 Corinthians 5:1–10. Watershed in Paul's Eschatology?*, 44–45.; Hanhart, K.: *The Intermediate State in the New Testament*, 174.

¹⁰⁰ Ld. Furnish, Victor Paul: *i. m.* 296.

¹⁰¹ Cserháti Sándor a következő lehetőségeket sorolja fel Ch. Wolff nyomán: a) a mezítelenség a halál utáni állapot; b) Pál abban reménykedik, hogy nem kell mezítelen állapotban várakoznia az utolsó napra; c) az az épület, amelyet Pál szeretne felöltetni, a menny, vagyis a nem kézzel épített, új templom; d) a „mezítelenség” azoknak a végleges állapota, akik nem öltöttek fel a Krisztust; e) a „mezítelenség” még a földi életben, a keresztségben való részesedés révén szűnik meg. Ld. Cserháti Sándor: *i. m.* 166.

¹⁰² Hughes, Philip Edgcumbe: *i. m.* 170.

¹⁰³ Ellis, E. Earle: *Paul and His Recent Interpreters*, 44.

¹⁰⁴ Ld. Hanhart, K.: *The Intermediate State in the New Testament*, 165.

¹⁰⁵ Utal rá Furnish, Victor Paul: *i. m.* 298.

tárházból, amely hasonlatának leginkább megfelel, és a „felöltözésnek” méltó ellentétpárja lehet.

Végül, látnunk kell, hogy Pál már a 4,17-ben úgy mutatja be földi létünket, mint amelynek a „pillanatnyi könnyű szenvedésünk” a jellemzője, s amely ellentétben áll a mennyei életünk „igen-igen nagy örök dicsőségével” (Róm 8,18).¹⁰⁶ Ha pedig a mennyei ház felöltözését nem a parúziához kell kapcsolnunk, és benne nem a feltámadott testre kell gondolnunk, hanem a halállal kezdődő mennyei létünkre, amelyet az örök dicsőség jellemez, akkor földi életünk mezítelensége ennek a dicsőségnek a hiányát hivatott kifejezni,¹⁰⁷ s ez a szenvedésben nyilvánul meg a 4,17 bizonyága szerint. Az 5,3 eme értelmezése újabb támaszt talál a folytatásban: az 5,4-ben Pál a sátorház-lét szenvedései miatti „sóhajtozás”-ról és „megterhelés”-ről ír. A láthatók és a láthatatlanok közötti feszültséget pedig újabb vonásokkal egészíti ki: a földi élet jellemzője a „hitben járás” (5,7), amikor „távol vagyunk az Úrtól” (5,6), a mennyieiké pedig a színről színre „látás” és a „hazaköltözés az Úrhoz”. A bemutatott érvek alapján a következő fordítási változatot állítjuk össze: *mivelhogy (csak) így felöltözve nem találtatunk mezítelennek.*

4. ...*mivelhogy, (csak) így felöltözve nem találtatunk mezítelennek*

Vagyis: felöltözött állapotban nem leszünk kiszolgáltatottak.¹⁰⁸ Pál tehát azt hozza tudomásunkra, hogy azért sóhajtozunk ebben a földi sátorházunkban és óhajtjuk ráöltözni a mennyei hajlékunkat, mivelhogy amikor a földi létünk helyett mennyei életet nyerünk, nem leszünk többé kiszolgáltatott és sebezhető állapotban, nem leszünk többé kitéve a mostani létünket jellemző halálos veszélyeknek,¹⁰⁹ és megszűnik a földi életünk sokféle szenvedése és megterhelése, hiszen „igen-igen nagy örök dicsőség” (4,17) vár ránk. Ezt a dicsőséget Isten adja „hit által”, a Lélek munkája révén azoknak, akik „Krisztussal vannak” (Róm 5,1–2).¹¹⁰

Véleményünk szerint tehát a *γυμνός nem a mennyei létnek, hanem a földi létnek a jellemzője.*¹¹¹ Nem a parúziához kapcsolódik, nem a halál és Jézus visszajövele közötti időszak testnélküliségét szeretné nevesíteni, hiszen a földi élet könnyűnek minősített szenvedéseire utal, és benne Pál a mi evilági létünknek egy újabb jelzőjével ajándékoz meg. Az 5,1-ben a földi lét ideiglenességét, alapnélküliségét hangsú-

¹⁰⁶ A lehetőséget Hoekema, A. A. (*i. m.* 106.) veti fel.

¹⁰⁷ Ld. Hoekema, A. A.: *i. m.* 106–107.

¹⁰⁸ Ez a fordítási lehetőség közel áll Kecskeméthy István megoldásához (5,3). Ld. ehhez még: Ridderbos, Herman: *Paul. An Outline of His Theology*, 501.; Hafemann, Scott J.: *2 Corinthians. The NIV Application Commentary*. Zondervan, Grand Rapids 2000, 204. A magyarázatok sokféleségét szem előtt tartva, azt is látnunk kell, hogy a mondat értelmezésének helyességét nem a fordítás határozza meg, hanem annak felismerése, hogy a *γυμνός* kifejezésnek a földi lét-hez kapcsolódó, evilági jelentése van.

¹⁰⁹ Ridderbos, Herman: *Paul. An Outline of His Theology*, 502.

¹¹⁰ Grosheide, F. W.: *De Tweede Brief van den Apostel Paulus aan de Kerk te Korinthe*. Kommentaar op het Nieuwe Testament series. Van Bottenburg, Amsterdam 1939, 144–145.

¹¹¹ Ridderbos, Herman: *Paul. An Outline of His Theology*, 503.

lyozta a „sátor” kifejezéssel, most pedig továbblép, és a földi élet sokféle megpróbáltatása mellett említett „mezítelen” kifejezéssel emberi mivoltunk szenvedéseire hívja fel a figyelmünket.¹¹² A szenvedés a sátorlét sajátja, s ez a „mezítelen” állapot a halálíg tart, ami azonnal megszűnik, amikor a mennyei hajlékot ráöltözzük a földi sátorházra. Az 5,3 tehát a 4,17-re tekint, s amint a „mezítelen” (γυμνός) állapot ellentéte a „felöltözés” (ἐνδύσασθαι), úgy a földi sátorházban eltöltött állapot jellemzője a „könnyű szenvedés”, amelynek ellentéte a mennyei ház „igen-igen nagy örök dicsősége”. Az 5,3 mellékmondata összhangban van a földi életünket jellemző „sátorház” ideiglenességével és a halál utáni életünket bemutató „mennyei ház” örökkévalóságával (5,1). Emellett zökkenőmentesen kapcsolódik az 5,2-höz is, és arra ad magyarázatot, hogy mi után vágyakozunk sóhajtozva ebben a testben.¹¹³ Eközben arra hívja fel a figyelmünket, hogy csak akkor nem találtatunk mezítelennek, ha már megtörtént a mennyei hajlék felöltözése.¹¹⁴ Ennek az értelmezésnek az előnyeit több pontban fogalmazhatjuk meg.

Először arra kell rámutatnunk, hogy a Pál által beiktatott mellékmondat viszonyulásának és a partikulák vonzódásának helyes felismerése zökkenőmentessé teszi az 5,2 és az 5,3 közötti kapcsolatot, és így világossá válik, hogy Pál az előző mondat gondolatait kívánja kiegészíteni.¹¹⁵

Másodszor: érthető magyarázattal szolgál a Pál által használt „felöltözés” és a „ráöltözés” közötti viszony értelmezésére, hiszen az 5,3-ban használt „így felöltözve” egyértelműen az 5,2-ben található „ráöltözve” kifejezésre tekint, s ezt értelmezi és magyarázza.¹¹⁶ Egyúttal cáfolja azt az elképzelést, amely szerint az ἐνδύσασθαι a parúziára vonatkozik, míg az ἐπενδύσασθαι azokra, akik átváltoznak, mivel őket még életben találja Jézus visszajövele.¹¹⁷ De azt is, hogy az ἐνδύσασθαι a keresztségben történő felöltözést idézi, míg az ἐπενδύσασθαι a parúzia utáni felöltözést állítja elé.¹¹⁸

Azt is látnunk kell, hogy ebben a megfogalmazásban végérvényesen eldőlt a „levetkezni” – „felöltözni” szövegváltozatok közötti vita, hiszen egyértelművé válik, hogy a „levetkezve” változatot nem érdemes beemelni az apparátusból a szövegbe, mert az nem oldja meg a felmerülő gondokat.¹¹⁹

Végül, rá kell döbbernünk arra, hogy a γυμνός háttérét nem a görög filozófiában, hanem a Biblia világában kell keresnünk, mégpedig azokban a szakaszokban, amelyek földi létünk szenvedéseit sorolják fel.¹²⁰ A kifejezésnek tulajdonított

¹¹² Furnish, Victor Paul: *i. m.* 298.

¹¹³ Ridderbos, Herman: *Paul. An Outline of His Theology*, 501–502.

¹¹⁴ Uo. 502.

¹¹⁵ Ld. Szipula, Woiciech: *i. m.* 117.

¹¹⁶ Ld. Ridderbos, Herman: *Paul. An Outline of His Theology*, 502.

¹¹⁷ Ld. Osei-Bonsu, Joseph: *Does 2 Cor. 5:1–10 Teach the Reception of the Resurrection Body at the Moment of Death?*, 89.

¹¹⁸ Ellis, E. Earle: *II Corinthians V. 1–10 in Pauline Eschatology*, 214.

¹¹⁹ Contra: Vos, Geerhardus: *i. m.* 196–197.; Belleville, L. L.: *2 Corinthians*, ad v. 5,3; Bavinck, Herman: *i. m.* 596.; Tókécs István: *i. m.* 149.; Varga Zsigmond J.: *i. m.* 187.

¹²⁰ Ld. Furnish, Victor Paul: *i. m.* 296.

evilági jelentés egészen más irányt ad az exegézisnek, miközben cáfolja annak a lehetőségét, hogy benne a halál és a parúzia közötti állapot testnélküliségének szakkifejezését,¹²¹ vagy a parúzia alkalmával történő megmérgetetésünk hiányosságát lássuk.¹²²

Az antropológiai elképzeléssel ellentétben, Pál nem a testnélküliséget akarta elkerülni, és csakis a hibás kiindulás kényszere csempészi be a feltételezést, hogy Pál szeretné még életében megérni a parúziát.¹²³

Mondatának nem az a célja, hogy a gyülekezetben feltételezett gnosztikusokat cáfolja és a keresztyén tanításra figyelmeztesse azokat, akik a test mezítelenségére gondoltak.¹²⁴

Az etikai értelmezéssel ellentétben nem az mezítelen, akinek nincs menyegzői ruhája, vagy akinek életéből hiányoznak a hit és a cselekedetek gyümölcsei.

A γυμνός nem a keresztség hiányát szeretné kifejezni, és nem azonos a visszatérő Krisztus előtt bűnös állapotban („Ádámban”) történő megjelenéssel.¹²⁵

A szövegszerű megközelítés pártolóiival ellentétben a „mezítelen” nem azonosítható a hitetlenek feltámadott testének hiányával.¹²⁶ A γυμνός csupán annyit kíván jelezni Pál közbevetett mellékmondatában, hogy a mezítelenség egész földi életünk jellemzője, és addig tart, míg halálunk után azonnal fel nem öltözzük a mennyei hajlékot. Ebben az életben híjával találtatunk az Isten dicsőségének, ezért sóhajtozva vágyakozzuk mennyei hajlékunk örökkévaló dicsőségét ráöltözni a földi létre, mivelhogy csak így, felöltözve nem találtatunk mezíteleneknek.¹²⁷

Az 5,3 kifejtése és elemzése során a magyarázók végigpróálták minden változatot, de egyik sem bizonyult makulátlan megoldásnak. Az εἰ γε partikulákat egységben kezelték, majd különválasztották; vagy végső elkeseredésükben lecserélték a könnyebben értelmezhető εἴπερ változatra, s eközben azt feltételezték, hogy a mellékmondat kételyt sugall, majd pedig azt bizonygatták, hogy bizonyosságot áraszt magából.¹²⁸ A καὶ kötőszót kapcsolták az előtte lévő partikulákhoz, majd az utána következő kifejezéshez, de a mondat nem nyílt meg előttük. Mások az ἐνδυσάμενοι kifejezés körül keresték a mondat nyitját, s úgy értelmezték,

¹²¹ Contra: Gillman, John: A Thematic Comparison. 1Cor 15:50–57 and 2 Cor 5:1–5. In: *Journal of Biblical Theology*, 107 (1988), 447.; Lincoln, A. T.: *i. m.* 66.; Cooper, John W.: *Body, Soul and Life Everlasting*, 171.; Lambrecht, Jan: *Second Corinthians*. Sacra Pagina Series 8. Liturgical Press, Collegeville, Minnesota 2007, 83.

¹²² Contra: Ellis, E. Earle: *II Corinthians V. 1–10 in Pauline Eschatology*, 221.

¹²³ Ld. E. E. Ellis: “The key moments for this are baptism and the parousia.” Uo. 214.

¹²⁴ Contra: Thrall, Margaret E.: *Greek Particles in the New Testament*, 94.; Harris, M. J.: *The Second Epistle to the Corinthians*, 386.

¹²⁵ Contra: Hanhart, K.: *The intermediate State in the New Testament*, 172–174.; Ellis, E. Earle: *II Corinthians V. 1–10 in Pauline Eschatology*, 42.

¹²⁶ Contra Oepke, A.: γυμνός szócikk, in: Gerhard Kittel (ed): *Theological Dictionary of the New Testament*. Vol. I. Eerdmans, Grand Rapids 1964, 774.

¹²⁷ Herman Ridderbos magyarázata szerint: “[...] that is to say, we no longer be subjected to the threatened character and destruction of the present mode of existence.” Ridderbos, Herman: *Paul. An Outline of His Theology*, 502.

¹²⁸ Thrall, Margaret E.: *Greek Particles in the New Testament*, 90–95.

hogy a „felöltözés” már a földi életben megtörténik a keresztség alkalmával.¹²⁹ Mások azt bizonygatták, hogy erre csakis a parúzia alkalmával számíthatunk.¹³⁰ Végső megoldásként lecserélték az apparátus kínálta ἐκδυσόμενοι kifejezésre, de az ellentmondások a „levetkezés” beemelésével sem oldódtak meg.¹³¹ Az előfordulások alapján az εὐρεθησόμεθα kifejezésnek általános jelentést adtak, s az Isten előtt való megjelenést látták benne, ami nem jelenti szükségszerűen a parúziát,¹³² mások viszont ugyancsak az előfordulások alapján a parúziához kapcsolták.¹³³ De mindez kevésnek bizonyult ahhoz, hogy igazolni tudják vonalvezetésüket.

Természetesen sok értelmezési próbálkozás született a γυμνός kapcsán is. Mindenki érzekelte ugyanis, hogy ebben rejlik a mondat értelmezésének titka, s ebből adódóan az értelmezők a Bibliából és a görög irodalomból vett szövegrészletekre hivatkozva kerestek bizonyítékokat a maguk meglátásának az alátámasztására.

Az antropológiai megközelítés hívei arra a következtetésre jutottak, hogy a γυμνός a halál és a parúzia közötti testnélküliséget hivatott megjeleníteni,¹³⁴ mások a szimbolikus jelentéshez ragaszkodtak és a szó erkölcsi tartalmát hangsúlyozták.¹³⁵ Egyesek számára itt szó sem lehet az úgynevezett közbevetett állapotról,¹³⁶ mások szerint éppen ez az igeszakasz bizonyítja azt a leghatározottabban.¹³⁷ A viták hevében hajmeresztő exegetikai következtetések láttak napvilágot. Némelyek azt feltételezték, hogy Pál saját vágyakozását fogalmazta meg; mások azt állították, hogy a görög világ szóhasználata befolyásolta Pált, és ennek hatására az apostol megváltoztatta a feltámadással kapcsolatos véleményét. Az ezek alapján született dogmatikai következtetések Pál antropológiai és eszkatológiai tanítását annyira a feje tetejére állították, hogy elbizonytalanodtak azok is, akikre Isten Igéjének hirdetése bízott.

A próbálkozások általános jellemzője s egyben első hibája abból ered, hogy a magyarázók a mennyei valóságokban keresik a γυμνός értelmének kulcsát, és nem látják, hogy a szót az Újszövetség több ízben is földi életünk egyik jellemzőjeként használja.

A második hiba emberi gondolkodásmódunkban keresendő, amelyet a testlélek szétválaszthatóságának a görög világból származó, dualista szemléletmódja annyira megfertőzött, hogy már képtelenek vagyunk ráhangolódni Pál bibli-

¹²⁹ Ld. Ellis, E. Earle: *II Corinthians V. 1–10 in Pauline Eschatology*, 214.

¹³⁰ Osei-Bonsu, Joseph: *Does 2 Cor. 5:1–10 Teach the Reception of the Resurrection Body at the Moment of Death?*, 89.

¹³¹ Vos, Geerhardus: *i. m.* 196–197.

¹³² Hanhart, K.: *The Intermediate State in the New Testament*, 176.

¹³³ Lincoln, A. T.: *i. m.* 65.

¹³⁴ Martin, Ralph P.: *i. m.* 106.; Osei-Bonsu, Joseph: *Does 2 Cor. 5:1–10 Teach the Reception of the Resurrection Body at the Moment of Death?*, 90.

¹³⁵ Robinson, J. A. T.: *The Body. A Study in Pauline Theology*. Studies in Biblical Theology 5. SCM Press, London 1952, 77.

¹³⁶ Baker, William R.: *2 Corinthians*. The College Press NIV Commentary. College Press Pub., Joplin, MO 1999, 201.

¹³⁷ Barrett, C. K.: *i. m.* 154–155.; Hughes, Philip Edgcumbe: *i. m.* 171.

kus logikájára.¹³⁸ Az antropológiai dualizmus szerint az egyén csak a halál után lehet „mezítelen”, ha levetette a testet, a biblikus szemléletmód szerint viszont már „ebben a testben” mezítelenek vagyunk, és csak a Krisztus közösségében nem leszünk többé mezítelenek.

Ha tehát sikerül megszabadulnunk a Biblia világától idegen, régóta kísértő és berögződött elképzeléseinktől, Pál mondatáról egy csapásra lehull a titok leple, és évszázados próbálkozások kerülnek az emberi elme hiábavaló erőfeszítéseinek múzeumába, hogy Isten Igéje megszabaduljon a jó szándékú emberek belemagyarázásainak rárakódott patinájától, és fényesen tündököljön azok számára, akik annak értelmét keserves vívódások során keresik, kutatják és hirdetik.

Felhasznált irodalom

- Baker, William R.: *2 Corinthians*. The College Press NIV Commentary. College Press Pub., Joplin, MO 1999.
- Barrett, C. K.: *Commentary on the Second Epistle to the Corinthians*. Adam & Charles Black, London 1973.
- Bavinck, Herman: *Gereformeerde dogmatiek*. Deel IV. J. H. Bos, Kampen 1901.
- Belleville, L. L.: *2 Corinthians*. The IVP New Testament Commentary. Vol. 8. InterVarsity Press, Leicester 1995.
- Berry, Ronald: Death and Life in Christ. The Meaning of 2 Corinthians 5:1–10. In: *Scottish Journal of Theology* 14 (1961), 60–76.
- Bruce, F. F.: *I and II Corinthians*. New Century Bible. Wm. B. Eerdmans Publishing Company, Grand Rapids 1971.
- Cooper, John W.: *Body, Soul and Life Everlasting. Biblical Anthropology and the Monism-Dualism Debate*. Wm. B. Eerdmans Publishing Company, Grand Rapids 1989.
- Cserháti Sándor: *Pál apostolnak a korinthusiakhoz írt második levele. Fordítás és magyarázat*. Luther Kiadó, Budapest 2009.
- Cullman, Oscar: *Immortality of the Soul or Resurrection of the Dead?* Epworth Press, London 1958.
- Dahl, Murdoch E.: *The Resurrection of the Body. A Study of I Corinthians 15*. SCM Press, London 1962.
- Ellis, E. Earle: II Corinthians V. 1–10 in Pauline Eschatology. In: *New Testament Studies*, 6 (1960), 211–224.
- Ellis, E. Earle: The Structure of the Pauline Eschatology (II Corinthians V. 1–10), 35–48. In: *Paul and His Recent Interpreters*. Wm. B. Eerdmans Publishing Company, Grand Rapids 1961.

¹³⁸ Az okokat keresve, igazat kell adnunk K. Hanhart megállapításának: “Exegetes of A and B take their cue from 1Cor. 15 for the interpretation of this pericope. The majority take the ‘spiritual body’ as referring to the resurrection-body of the individual. Some interpret this body to be the Church: it is a corporate resurrection. Exegetes under C seek support in parallels from Jewish Hellenic sources, but also set the idea of the earthly body over against a heavenly raiment for the soul [...]. In my opinion this fixation on the idea of *body*, after death or at the resurrection has been the constant hindrance to understanding this difficult passage.” Hanhart, K.: *The Intermediate State in the New Testament*, 164–165.

- Furnish, Victor Paul: *II Corinthians*. The Anchor Bible. Volume 32A. Doubleday, New York 1984.
- Garland, David E.: *2 Corinthians. The New American Commentary*. Vol. 29. Broadman & Holman Publishers, Nashville, Tennessee 1999.
- Gillman, John: A Thematic Comparison. 1Cor 15:50–57 and 2 Cor 5:1–5. In: *Journal of Biblical Theology* 107 (1988), 439–454.
- Gillman, John: Transformation in 1 Cor 15:50–53. In: *Ephemerides theologicae lovanienses* 58 (1982), 309–333.
- Grosheide, F. W.: *De Tweede Brief van den Apostel Paulus aan de Kerk te Korinthe*. Kommentaar op het Nieuwe Testament series. Van Bottenburg, Amsterdam 1939.
- Hafemann, Scott J.: *2 Corinthians*. The NIV Application Commentary. Zondervan, Grand Rapids, MI 2000.
- Hanhart, K.: *The Intermediate State in the New Testament*. Groningen Press, Groningen 1966.
- Harris, M. J.: *The Second Epistle to the Corinthians. Commentary on the Greek Text*. W. B. Eerdmans Grand Rapids, Michigan 2005.
- Harris, M. J.: 2 Corinthians 5:1–10. Watershed in Paul's Eschatology? In: *The Tyndale Bulletin* 22 (1971), 32–57.
- Hettlinger, R. F.: 2Corinthians 5:1–10. In: *Scottish Journal of Theology*, 10 (1957), 174–194.
- Hoekema, A. A.: *The Bible and the Future*. William B. Eerdmans Publishing, Grand Rapids, Michigan 1979.
- Hodge, Charles: *2 Corinthians. An Exposition of the Second Epistle to the Corinthians*. (A. C. Armstrong & Son, New York 1891.) Reprint ed. Banner of Truth, Edinburgh 1959.
- Hughes, Philip Edgcumbe: *Paul's Second Epistle to the Corinthians*. Grand Rapids, Michigan 1966.
- Johannes Calvins Auslegung der Heiligen Schrift. Der Erste Brief an die Korinther*. Hrsg. von K. Müller. Neukirchen Verlag des Erziehungsvereins 1931.
- Kistemaker, Simon J.: *Exposition of the Second Epistle to the Corinthians*. New Testament Commentary. Baker Books, Grand Rapids, Michigan 1997.
- Kittel, Gerhard (ed.): *Theological Dictionary of the New Testament*. Vol. I. Eerdmans, Grand Rapids 1964.
- Lambrecht, Jan: *Second Corinthians*. Sacra Pagina Series 8. Liturgical Press, Collegeville, Minnesota 2007.
- Lillie, William: An Approach to II Corinthians 5:1–10: *Scottish Journal of Theology* 30, (1977), 59–70.
- Lincoln, A. T.: Paradise Now and Not Yet. Studies in the Role of the Heavenly Dimension in Paul's Thought with Special Reference to His Eschatology. In: *JNTS Monograph Series*, 43. Cambridge University Press, Cambridge 1981.
- Martin, Ralph P.: 2 Corinthians. In: *World Biblical Commentary*. Vol. 40. Word Books, Waco Texas 1986.
- Metzger, Bruce M.: *Textual Commentary on the Greek New Testament*. Second Edition. Deutsche Bibelgesellschaft/German Bible Society, Stuttgart 1994.
- Ollhausen, Herman: *Biblical Commentary on St. Paul's First and Second Epistles to the Corinthians*. T. & T. Clark, Edinburgh 1981.
- Osei-Bonsu, Joseph: Does 2 Cor. 5:1–10 Teach the Reception of the Resurrection Body at the Moment of Death? In: *Journal for the Study of the New Testament*, 28 (1986), 81–101.

- Pelser, G. M. M.: Resurrection and Eschatology in Paul's Letters. In: *Neotestamentica*, 20 (1986), 37–46.
- Perriman, A. C.: Paul and the Parousia: 1 Corinthians 15:50–57 and 2 Corinthians 5:1–5. In: *New Testament Studies* 35 (1989), 512–521.
- Plummer, Alfred: *The Second Epistle of St Paul to the Corinthians*. A Critical and Exegetical Commentary. C. Scribner, New York 1915.
- Robinson, J. A. T.: *The Body. A Study in Pauline Theology*. Studies in Biblical Theology 5. SCM Press, London 1952.
- Ridderbos, Herman: *Paul. An Outline of His Theology*. Translated by John Richard de Witt. Eerdmans, Grand Rapids 1975.
- Szipula, Woiciech: *The Holy Spirit in the Eschatological Tension of Christian Life. An Exegetico-Theological Study of 2 Corinthians 5:1–5 and Romans 8:18–27*. Róma 2007.
- Tasker, V. G.: *2 Corinthians: An Introduction and Commentary*. Tyndale New Testament Commentaries. Tyndale Press, London 1958.
- Thrall, Margaret E.: *A Critical and Exegetical Commentary on the Second Epistle to the Corinthians*. T. & T. Clark, Edinburgh 1994.
- Thrall, Margaret E.: *Greek Particles in the New Testament. Linguistic and Exegetical Studies*. New Testament Tools and Studies 3. Brill, Leiden 1962.
- Torrance, T. F.: Immortality and Light. In: *Religious Studies* 17 (2 Jun. 1981), 147–161.
- Tókécs István: *A Korinthusbeliekhez írt második levél magyarázata*. Erdélyi Református Egyházkerület, Kolozsvár 1996.
- Varga Zsigmond J.: *Görög–magyar szótár az Újszövetség irataihoz*. Kiadja a Magyar Bibliatanács megbízásából a Református Zsinati Iroda Sajtóosztálya, Budapest 1992.
- Vos, Geerhardus: *The Pauline Eschatology*. Eerdmans, Grand Rapids 1961.
- Yates, John: Immediate or Intermediate? The State of the Believer upon Death. In: *Churchman* 101/4 (1987), 310–321.
- Wallace, D. B.: *Greek Grammar beyond the Basics: An Exegetical Syntax of the New Testament*. Zondervan, Grand Rapids 1996.